

PRIORITY ASPECTS OF DEVELOPMENT OF THE NATIONAL AND INFORMATION SECURITY POLICY IN UZBEKISTAN

Bakhadir T. Makhmudboev

Doctoral's student

Gulistan State University

Gulistan, Uzbekistan

E-mail: maxmudoyevbahodir@gmail.com

ABOUT ARTICLE

Key words: information, information terrorism, information warfare, international terrorism, information-psychological warfare, information-ideological threat, psycho-intellectual influence.

Received: 23.06.24

Accepted: 26.06.24

Published: 28.06.24

Abstract: This article provides a scientific and practical analysis of information terrorism and the socio-political features of its prevention. It is also important to study this ever-changing, complex and improving phenomenon of information terrorism from an in-depth scientific point of view. It is scientifically based that it is clearly manifested as a product of the constant interaction of painful processes.

ЎЗБЕКИСТОНДА МИЛЛИЙ ВА АХБОРОТ ХАВФСИЗЛИГИ СИЁСАТИНИ ЎЗАРО АЛОҚОДОРЛИҚДА РИВОЖЛАНИШИНИНГ УСТУВОР ЖИХАТЛАРИ

Баҳодир Т. Махмудбоев

таянч докторант

Гулистон давлат университети

Гулистон, Ўзбекистон

E-mail: maxmudoyevbahodir@gmail.com

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Калит сўзлар: ахборот, ахборот терроризми, ахборот уруши, халқаро терроризм, ахборот-психологик уруш, ахборот-мафкуравий таҳдид, психо-интеллектуал таъсир.

Аннотация: Мазкур мақолада ахборот терроризми ва уни олдини олишнинг ижтимоий-сиёсий хусусиятлари илмий-амалий жиҳатдан таҳлил қилинган. Шунингдек, ахборот терроризмини олдини олиш тобора ўзгариб, мураккаб ва такомиллашиб бораётган ушбу хавфли ҳодисани чуқур илмий нуқтаи-назардан ўрганиш тобора долзарб аҳамият касб этиши ҳамда ахборот терроризми ижтимоий, сиёсий, ҳуқуқий, иқтисодий, жиноий характердаги кенг қўламли салбий

омиллар, шунингдек, миллатлараро ва конфессиялараро муносабатлардаги оғрикли жараёнларнинг доимий ўзаро таъсирида маҳсули сифатида яққол намоён бўлиши илмий жиҳатдан асосланган.

ПРИОРИТЕТНЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ И ПОЛИТИКИ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ В ОБЛАСТИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Бахадир Т. Махмудбоев

докторант

Гулистанский государственный университет

Гулистан, Узбекистан

E-mail: maxmudoevbahodir@gmail.com

О СТАТЬЕ

Ключевые слова:	информация, информационный терроризм, информационное противоборство, международный терроризм, информационно-психологическая война, информационно-идеологическая угроза, психоинтеллектуальное воздействие.	Аннотация:	В данной статье проводится научно-практический анализ информационного терроризма и социально-политических особенностей его предотвращения. Также важно изучить это постоянно меняющееся, сложное и совершенствующееся явление информационного терроризма с углубленной научной точки зрения. научно обосновано, что она отчетливо проявляется как продукт постоянного взаимодействия болезненных процессов.
------------------------	--	-------------------	---

КИРИШ

"Хавфсизлик" кенг тушунча бўлиб, қадимдан таҳдидларнинг олдини олиш ва зарарсизлантиришни ўз ичига олади. Замонавий дунёда глобал хавфсизлик умуминсоний манфаатлар марказида эканлиги, шахс, жамият ва давлатни таҳдидлардан ҳимоя қилиш, деб талқин этилиши бежиз эмас. Илмий ижтимоий-фалсафий ёндашувда хавфсизлик моддий қадрият эмас, у билиш жараёнида дунё ва унинг атрофидаги дунёни идрок этишда гносеологик категория сифатида намоён бўлади. Инсон эҳтиёжлари, эҳтиёж ва манфаатларини амалга оширишга ҳар қандай хавф туғилганда "хавфсизлик" омили юзага келади ва шаклланади. Шахснинг хавфни потенциал зарар манбаи сифатида қабул қилиш қобилияти хавфсизлик даражасининг асосий мезони ҳисобланади. Демак, хавфсизлик инсониятни табиий ва ижтимоий хавф-хатарлардан ҳимоя қилишнинг фалсафий соҳасидир. Бу тушунча фалсафа, ҳуқуқ, иқтисод, технология, сиёсат, менежмент, тарих, социология, этика, эстетика, психология каби фанларнинг кесишишидан келиб чиқадиган интеграл соҳадир. Унинг асосий субъекти, "асосий иштирокчиси" шахс бўлиб, хавфсизлик объектларига шахс, жамият ва давлат киради. Умуман олганда, илмий адабиётларда

хавфсизлик атамасига “муайян бир субъектнинг таҳдиддан, зарар, зиён ва ёвузликдан ҳимоя қилинганлик ҳолати ва ҳимояланиш меъёри” сифатида таъриф берилади.

АСОСИЙ ҚИСМ

Ҳозирги замонда хавфсизликнинг кўлами ва кўлами кенг: глобал, сиёсий, геосиёсий, иқтисодий, генетик, ахлоқий, ижтимоий-маданий, шахсий, корпоратив, маиший, ҳарбий, технологик, ахборот, минтақавий, стратегик, демографик, тиббий, экологик, ва ҳоказо. Ўзбекистон Республикасида бугунги кундаги ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий ўзгаришлар таълим соҳасида хавфсизликни янги илмий, услубий ва концептуал ривожлантиришни тақозо этмоқда. Афсуски, таълим тўғрисидаги доктринада, давлат меъёрий ҳужжатларида, Халқ таълими вазирлигининг таълим тўғрисидаги низомларида, олий таълим муассасаларининг низомларида миллий хавфсизликнинг муҳим таркибий қисми бўлган таълим, айниқса, олий таълимга етарлича эътибор берилмаяпти. Таъкидланишича, стратегик нуқтаи назардан давлатнинг хавфсизлик даражаси унинг таълим тизимининг ҳолати билан белгиланади. Албатта, давлат хавфсизлигини фақат таълим сиёсатини амалга ошириш орқали таъминлаб бўлмайди. Бироқ, бу омилсиз хавфсизликни кафолатлаш мумкин эмас. Хавфсизлик соҳасида тадқиқотлар олиб борган Россиялик олим В.Петровский томонидан келтирилган таъриф ҳам юқоридаги таърифга маъно жиҳатидан анча яқин ҳисобланади: “Хавфсизлик объектнинг унга нисбатан ҳеч қандай хатар, яъни хусусиятларнинг ёмон томонга ўзгариши мавжуд бўлмаган ҳолати ёки вазиятидир”. Гарчи ушбу таърифда хавфсизлик атамасининг умумий мазмуни ёритиб берилган бўлса-да, унда мазкур атамага нисбатан статик ёндошув устун ўринга эга, яъни бу таърифда “хавфсизлик” атамасининг динамик хусусиятлари эътибордан четда қолган.

О.О.Сирожов ўзининг тадқиқот ишида ушбу жумлага берилган таърифларни турли йўсинда ёритиб ўтишга ҳаракат қилади. “Хавфсизлик” атамасига берилган таърифларни умумлаштириш натижаларини кўрсатар экан, шуни кўрсатадики, аксарият ҳолларда ушбу атама “шахс, жамият ва давлатнинг хатарлардан ҳимояланганлик ҳолати” сифатида талқин қилинишини келтириб ўтади. Шундан сўнг хавфсизлик турлари тўғрисида фикр юритилади. Хавфсизликнинг ҳарбий, минтақавий, сиёсий, иқтисодий, биологик, демографик, геокосмик каби бир неча ўнлаб турлари санаб ўтилади. Сўнггра хавфсизликка таҳдид турлари тўғрисида фикр юритилади ва худди юқоридагидек рўйхат келтирилади.

Таълим хавфсизлиги мезонлари, кўрсаткичлари ва кўлами белгиланиши керак. Уларнинг сифат ва миқдор жиҳатидан комплекс қўлланилишига эришиш керак. Умумий ўсиш тенденцияси ва таълим хавфсизлиги даражасини баҳолаш ва аниқлаш учун усуллар ишлаб чиқиши керак. Ҳозирги кунда давлатда таълим хавфсизлигини таъминлаш механизмини ишлаб чиқиш бўйича иқтисодий ва ижтимоий таҳдидларни ўлчаш ва

аниқлаштиришга тизимли ёндашиш кун тартибда турибди. Тизимли ёндашув давлатнинг барқарор ва мақсадли фаолияти мамлакатнинг иқтисодий ва ижтимоий хавфсизлигини таъминлашнинг асоси бўлиши керак, деган хулосага келиш имконини беради. Бундан кўриниб турибдики, таълим сиёсатининг устувор йўналишлари куйидаги йўналишларда ўз ифодасини топиши керак: давлат томонидан иқтисодий ва ижтимоий хавфсизликни таъминлашнинг аниқ шартлари:

- миллий иқтисодиётнинг рақобатбардошлигини таъминлаш ва давлат томонидан рақобатбардош устунликларни ҳимоя қилиш чора-тадбирлари;

- давлат томонидан аҳоли турмуш даражасини ошириш, турмуш шароитини яхшилаш ва таълимни рақобатбардош қилишга қаратилган чора-тадбирлар.

Тадқиқотлар таҳлили Ўзбекистоннинг иқтисодий хавфсизлигини таъминлаш учун зарур бўлган чора-тадбирларни изчил амалга ошириш керак деган хулосага келади. Аввало, таълимнинг ички ва хорижий “интеллектуал бозорлар”да рақобатбардошлигини таъминлаш зарур. Буни реал рақобат имкониятларини доимий ривожлантириш ва такомиллаштириш орқалигина амалга ошириш мумкин. Иккинчидан, Ўзбекистон аҳолисининг турмуш даражасини Европа стандартларига яқинлаштиришга асосан ташқи ва ички омилларнинг ҳаёт сифатига таъсирини ҳисобга олган ҳолда эришиш мумкин

Ёшлар сиёсатини англаш учун ёшлар тушунчасига аниқлик киритиш лозим. Ёшлар тушунчасини биринчи бўлиб В.Т.Лисовский ишлаб чиққан бўлиб, у ёшларни ижтимоийлашув босқичидан ўтган авлод, ўзида касбий, маданий ва бошқа функцияларни ўзлаштирган гуруҳ сифатида ифодалайди. У ёшлар сиёсатини эса ёшлар гуруҳларини “қўлга киритиш”, “ушлаб туриш” ва “қўллаб қувватлаш” бўйича чора-тадбирлар тизими сифатида қарайди. Ёшлар аҳолининг бошқа гуруҳлари билан солиштирганда нозик қатлам эканлигини қайд этиб ўтган. Сўнгги ўн йил ичида Ўзбекистон Республикасида таълим хавфсизлигини таъминлаш эски таълим тизимини тубдан ўзгартириш ва уни ривожланган Ғарб мамлакатлари таълим тизимига мослаштиришга қаратилган саъй-ҳаракатлар билан бирга олиб борилди. Маълумки, айни пайтда Европа таълим ҳамжамияти “Болония жараёни” деб номланган ўзгаришлар даврини бошидан кечирмоқда. Мақсад - фундаментал тамойилларга асосланган умумевропа таълим тизимини шакллантириш. Бугунги кунда европаликлар бутун Европани “ягона дунё” сифатида тан олишлари ҳеч кимга сир эмас. Бироқ, олий таълим жамият шаклланишига катта таъсир кўрсатадиган жуда муҳим соҳадир ва шунинг учун таълим тизимларининг парчаланиши ва "хилма-хиллиги" Европа Иттифоқининг "мустаҳкамланиши" га тўсқинлик қилади.

Иттифоқ меҳнат, товар ва капиталнинг эркин айланишини назарда тутади. Табиийки, бу ҳолатда олий таълим даражасининг умумий мезонини белгилаш зарурати туғилади.

Чунки бусиз юқори малакали кадрлар билан эркин алмашиш мумкин эмас. Болония декларациясининг амалга оширилиши натижасида Европа олий таълими асосан меҳнат бозорига йўналтирилган прагматик жараёнга айланиб бормоқда. Икки босқичли тизим таълимдаги “ишлаб чиқариш даври”ни қискартириш, асосий босқичда оммавий ўқитишни ва кейинги босқичда факултатив (асосан пуллик) таълимни амалга ошириш имконини беради. Бу Европа таълимининг рақобатбардошлигини оширадиган омил сифатида қабул қилинади. Келажакда Ўзбекистон иқтисодиётининг етакчи тармоқларининг рақобатдош устунликларини сақлаб қолишга қаратилган иқтисодий сиёсатнинг устувор йўналишлари таълим хавфсизлиги даражасини оширишни таъминлаши керак.

ХУЛОСА

Бугунги кунда дунёнинг барча мамлакатлари миллий хавфсизлик тизимида ахборот хавфсизлигини таъминлашга устувор аҳамият қаратмоқда. Бунинг учун Ўзбекистон Республикасида ахборот жамияти сифатида фуқаролик жамиятини яратиш давлатнинг устувор йўналиши ҳисобланади, чунки XXI асрда фуқаролар ва жамият тараққиётида ахборот, ахборот ресурслари ва технологияларнинг роли ортиб бормоқда. Албатта, миллий хавфсизлик, ватанпарварлик ғояларини тарғибот, тушунтириш, ошкораликсиз шакллантириб бўлмайди. Бу жараёнда мамлакатимиз оммавий ахборот воситалари, журналистика ва публицистика муҳим ўрин тутди. Қайта қуриш сиёсати, энг аввало, миллий тарихий хотиранинг тикланишига олиб келди ва бу журналистикада ўз ифодасини топди. Журналист тафаккури барча козоқ зиёлиларини қамраб олди, улар янгиланган миллий онгнинг ҳар томонлама ва йўналишларида ўз ғоя ва таклифларини оммавий ахборот воситалари орқали етказа бошладилар. “Миллий хавфсизлик концепцияси”да диний экстремизм, миллатлараро ва этник зиддиятларнинг кучайиши, кулоллари, жумладан, ядро қуролининг тарқалиши, халқаро терроризм, уюшган жиноятчиликнинг авж олиши, наркотик моддаларнинг тарқалиши ҳамда экологик таназзул кўринишидаги минтақавий ва ялпи таҳдид мавжудлиги таъкидланган. Хуллас, давлатимизнинг миллий хавфсизлигини таъминлаш фақат давлат ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг вазифаси бўлиб қолмай, балки ҳар бир фуқаронинг мажбурияти ва бурчи ҳамдир. Зотан, миллий хавфсизлигимиз — биз яшаётган мамлакат, жамиятимиз, оиламиз, ота-онамиз, фарзандларимиз, қолаверса, келажак авлодларимиз хавфсизлигидир.

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Мирзиёев Ш.М. “Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 19 сентябрь куни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида нутқ сўзлади”. - uza.uz/uz/politics/zbekiston-prezidenti-shavkat-mirziyeev-bmt-bosh-assambleyasi-20-09-2017

2. http://www.planet-of-people.org/htmls/rus/global_problems/terrorism_istoria_mezhdunarodnogo.htm
3. Bruce Hoffman. Inside terrorism. Columbia University Press, 2006, p. 71
4. Дугин А.Г. Основы геополитики. М.: Арктогея, 1997, 100:
5. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций, М., 2003. // <http://grachev62.narod.ru/hantington/content.htm>
6. http://memory.loc.gov/ammem/collections/911_archive/
7. Cain, Anthony C. Iran's Strategic Culture and Weapons of Mass Destruction. — Air War College Maxwell Paper No. 26, April 2002
8. Отамуратов С. Глобаллашув ва миллат. — Тошкент.:Янги аср авлоди, 2008. — Б. 19.
9. Умаров Б. Глобаллашув зиддиятлари: иқтисодий, ижтимоий ва маънавий жиҳатлари. — Тошкент.:Маънавият, 2006. — Б. 28.
10. Ўзбекистон энг янги тарихининг муҳим воқеалари ва саналари. Солнома. 2017 йил. — Т.: «Адабиёт учкунлари», 2019. — 548 б.
11. Мирзиёев Ш.М. Ўзбекистон ижодкор зиёлилари вакиллари билан учрашувдаги маърузасидан, Тошкент шаҳри. 04.08.2017. www.uza.uz
12. Миллий истиқлол ғояси: Ўзбекистон Республикаси Олий таълим бакалаврият босқичи учун дарслик.//Масъул муҳаррир И.Эргашев. Тошкент.:Академия, 2005.-б.294.
13. Г.Г. Почепцов. Психологические войны. М.: Рефл-бук, К.: Ваклер. 2000. Сс. 58-59.
14. Матбуот ва ахборот соҳасида бошқарувни янада такомиллаштириш тўғрисида” Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. // Халқ сўзи, 2017 йил 11 август
15. Ахборот-психологик хуружларидан ҳимоя қилиш технологиялари. Ўқув-услубий мажмуа. —Т.: Ўзбекистон Миллий университети, 2014. -346 бет
16. Глобаллашув шароитида маънавий-ахлоқий тарбия масалалари. Ўқув-услубий қўлланма. —Т.: Академия, 2010
17. Кенжабоев А. Ахборотлаштириш миллий тизимини шакллантириш муаммолари. —Т.:Ибн Сино, 2004